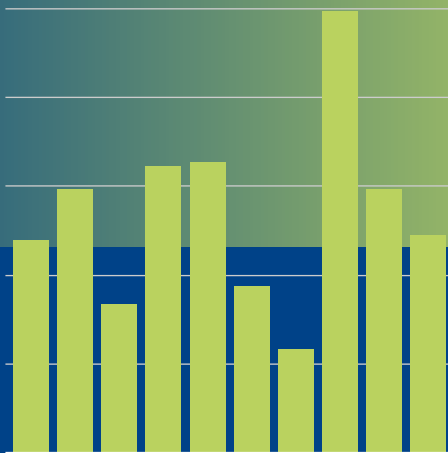

Zuivel in Cijfers

2020

Economische betekenis, Marktbeeld,
Melkveehouderij, Industrie,
Duurzaamheid, Handel, Consumptie

2020

De publicatie Zuivel in Cijfers biedt een cijfermatig overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse zuivelsector in 2020 en is onderverdeeld in acht onderwerpen:

- **Nederland Zuiveland • Economische betekenis**
- **Marktbeeld • Melkveehouderij • Industrie**
- **Duurzaamheid • Handel • Consumptie**

Tabellen met gedetailleerde statistische informatie zijn te raadplegen op de website van ZuivelNL (www.zuivelnl.org). De cijfers over het jaar 2020 hebben een voorlopig karakter, maar zullen weinig afwijken van de definitieve cijfers.

Overname van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met bronvermelding. Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

NEDERLAND ZUIVELLAND

Moderne sector

Nederland staat wereldwijd bekend als een zuiveland. De productie en consumptie van melk, boter en kaas kent een lange traditie en het karakteristieke weidelandschap met koeien en windmolens is onlosmakelijk verbonden met de beeldvorming over ons land. Achter dit beeld schuilt een moderne sector, met oog voor mens, dier en omgeving. Zij vormt één van de grootste en meest vitale landbouwsectoren in Nederland en levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie. De Nederlandse zuivelsector is één van de koplopers in de internationale zuivelwereld. De sector heeft daardoor een ijzersterk imago en goede toegang tot belangrijke (groei) markten. Een grotere doelmatigheid op melkveebedrijven en in de productielocaties blijft noodzakelijk vanuit kostprijsperspectief én om internationaal concurrerend te kunnen blijven werken. Daarbij zijn onderscheidende productkwaliteit, voedselveiligheid, diergezondheid, dierenwelzijn en duurzame ontwikkeling belangrijke voorwaarden. Het vakmanschap van melkveehouders, in de zuivelindustrie en in toeleverende sectoren is bepalend voor de succesvolle ontwikkeling van de sector.

Einde melkquotering van grote invloed

De afschaffing van de melkquotering eind maart 2015 en het in algemene zin kansrijke perspectief op de mondiale zuivelmarkt gaven binnen de melkveehouderij en zuivelindustrie een impuls aan nieuwe investeringen, gericht op capaciteitsgroei via modernisering, uitbreiding en nieuwbouw. De sterke groei van de melkveehouderij, en daarmee van de melkveestapel, heeft echter in de jaren daarna nieuwe uitdagingen gebracht, die grenzen aan de groei lijken te stellen.

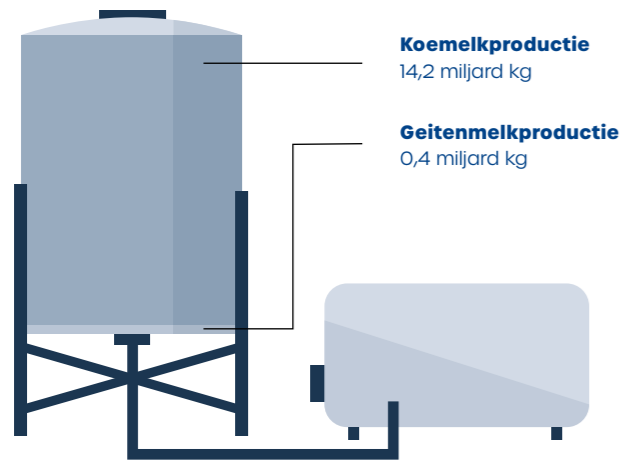
Toen in de jaren 2015, 2016 en 2017 het door de Europese Commissie voor Nederland vastgestelde fosfaatproductieplafond ruim bleek overschreden, werden ingrijpende maatregelen getroffen. Een door de sector zelf opgesteld fosfaatreductieplan in 2017 en een vanaf januari 2018 van overheidswege ingesteld fosfaatrechtenstelsel leidden ertoe dat de melkveehouderij vanaf 2018 weer binnen de geldende fosfaatproductienormen bleef. In 2020 nam de fosfaatproductie opnieuw verder af (-2,0%). Een andere uitdaging blijft stikstof, waarvan de uitstoot de afgelopen jaren aanvankelijk afnam met de reductie van de veestapel. Voor het jaar 2020 rapporteerde het CBS

opnieuw een stijging (+3,6%), die tot overschrijding van het gestelde sectorplafond leidde. Hierbij speelden onder andere een beperkte groei van de melkveestapel, keuzes in voersamenstelling en een hogere gemiddelde melkgift een rol. Deze ontwikkeling heeft in de context van de brede discussie rond stikstof in Nederland, in relatie tot ontwikkelingsruimte voor de diverse economische sectoren, extra druk op de melkveehouderij gezet.

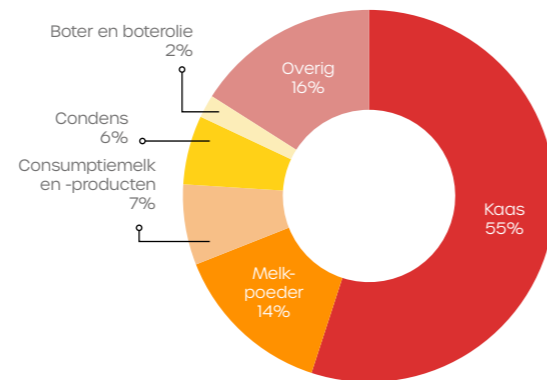
Toekomstgericht door een economisch en omgevingsverantwoorde ontwikkeling

De komende jaren zal de Nederlandse melkveehouderij zich daarom blijven richten op een gezonde, evenwichtige ontwikkeling binnen de milieugrenzen, waarbij een verdere reductie in de uitstoot van stikstof en broeikasgassen belangrijke aandachtspunten zijn. Ook binnen de zuivelindustrie hebben klimaat gerelateerde maatregelen, in het bijzonder broeikasgasreductie en energiebeleid, in toenemende mate impact op ondernemingen. Voor zowel zuivelindustrie als melkveehouderij geldt dat zij op een economisch verantwoorde wijze een positieve bijdrage willen leveren aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen, die volgen uit het mondiale klimaatakkoord van Parijs (2015).

MELKPRODUCTIE

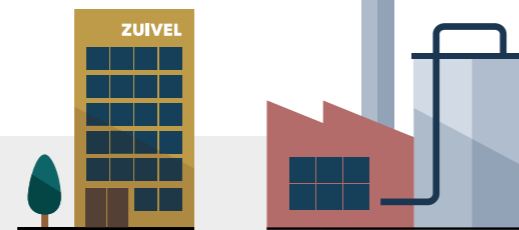

MELKVERWERKING

25
Zuivelondernemingen

52
Zuivelfabrieken

1,6 miljoen
Melk- en kalfkoeien

0,5 miljoen
Melkgeiten

15.731
Melkvee-
bedrijven
met koeien

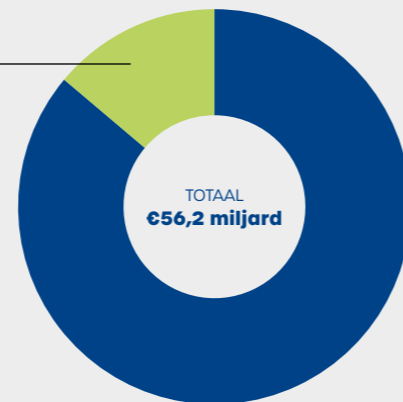
561
Melkvee-
bedrijven
met geiten

AANTAL
MELKVEEBEDRIJVEN
IN NEDERLAND

BIJDRAGE AGRO & FOOD
AAN ECONOMIE

€7,8 miljard
Aandeel
zuivelsector

WERKGELEGENHEID MELKVEE-
HOUDERIJ EN ZUIVELINDUSTRIE

47.000
fte

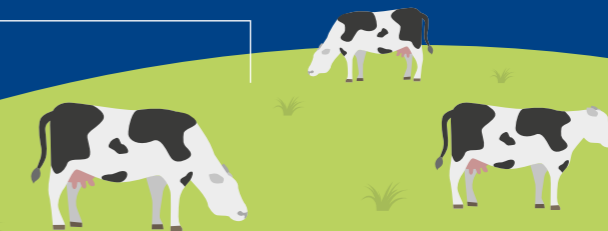

TOTAAL OPPERVLAKTE
GRASLAND EN SNIJMAIS
1,1 miljoen hectare

DIT IS **26,4%** VAN
DE OPPERVLAKTE
VAN NEDERLAND

EXPORTWAARDE
€7,6 miljard

6,7% bijdrage aan handelsbalans

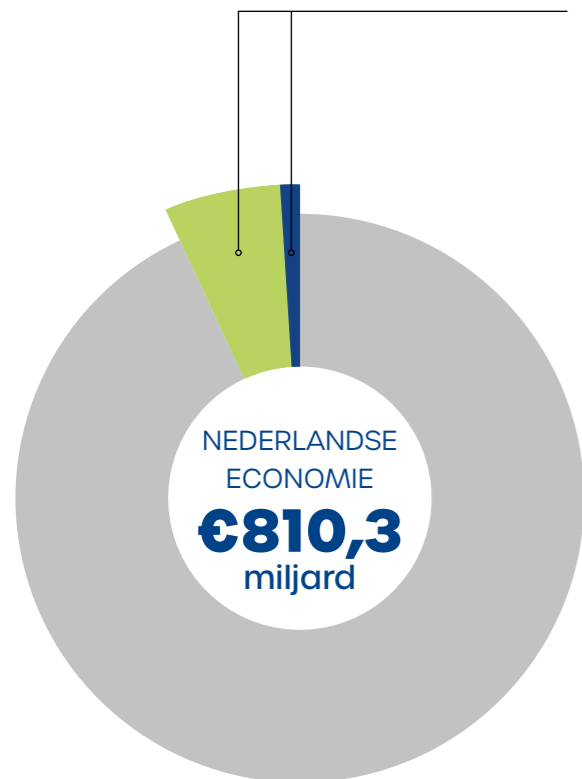
83,7%
MELKVEEBEDRIJVEN
MET WEIDEGANG

Zuivelsector in vogelvlucht

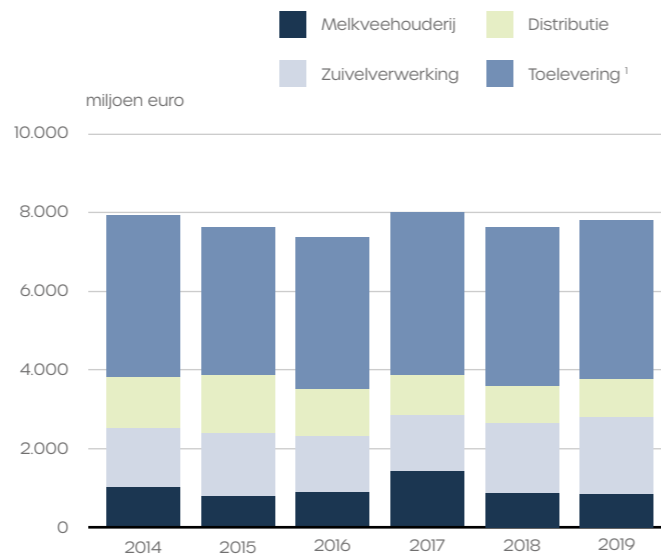
Economische betekenis

BIJDRAGE AGRO & FOOD AAN ECONOMIE IN 2019

Agro & Food draagt voor **€56,2 miljard (6,9%)** bij aan de Nederlandse economie, waarvan **€7,8 miljard (1,0%)** betrekking heeft op zuivel.

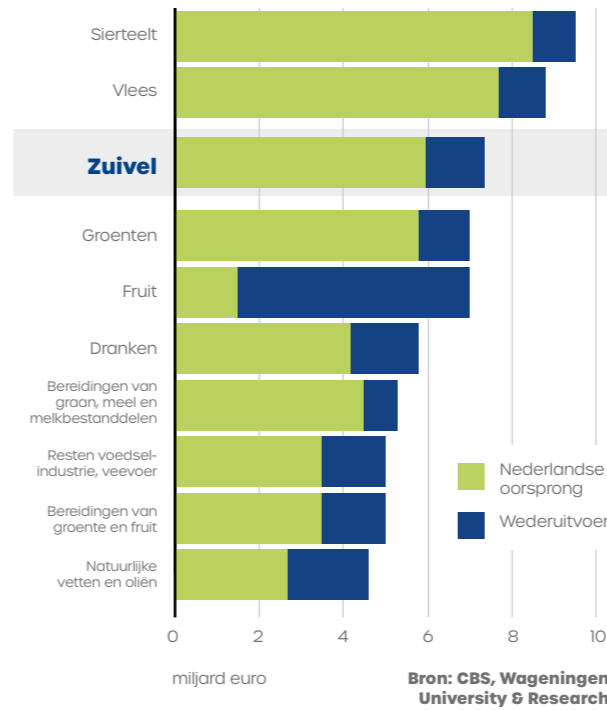
TOEGEVOEGDE WAARDE NEDERLANDSE ZUIVELCOMPLEX

¹ Onder andere agrarische en financiële dienstverlening, nutsbedrijven en uitzendbureaus

Bron: Wageningen University & Research

EXPORTWAARDE LANDBOUWPRODUCTEN

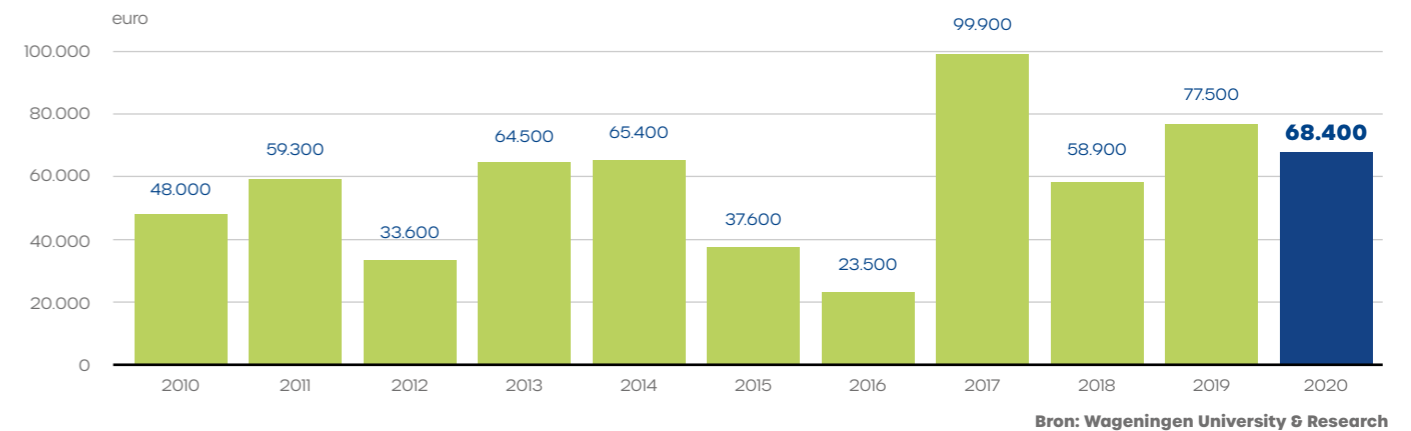
EXPORTWAARDE ZUIVEL

miljard euro

	Nederlandse oorsprong	Wederuitvoer	Totaal
Melk en room	0,5	0,1	0,5
Geconcentreerde melkproducten	1,2	0,2	1,4
Gefermenteerde melkproducten	0,1	0,0	0,1
Weiprodukten en melkproteïne-concentraten	0,3	0,1	0,4
Boter en -olie	0,7	0,5	1,2
Kaas	3,2	0,5	3,7
Totaal	6,0	1,4	7,3

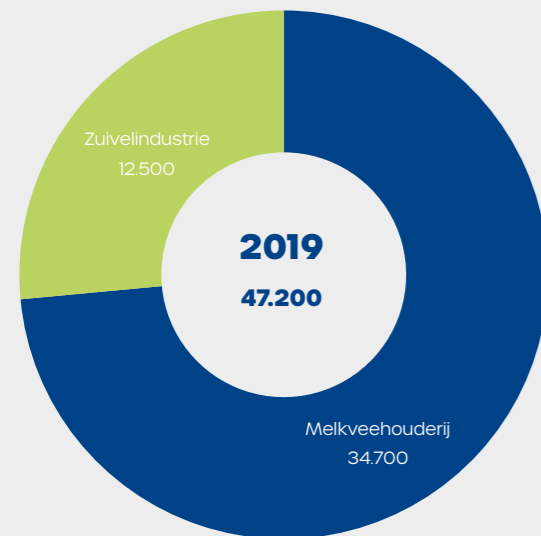
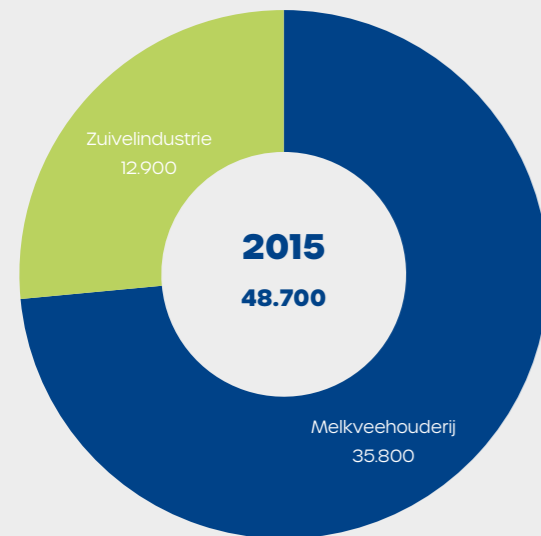
Bron: CBS

MELKVEEBEDRIJVEN - ONTWIKKELING INKOMEN UIT BEDRIJF

**WERKGELEGENHEID MELKVEEHOUDERIJ
EN INDUSTRIE NEDERLAND**

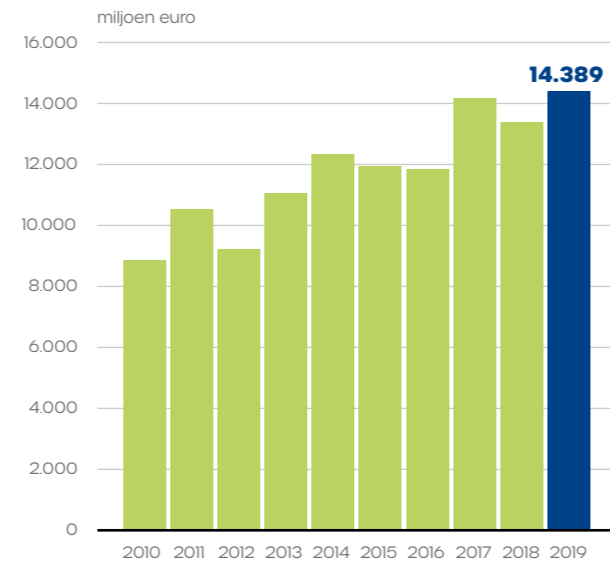
fte

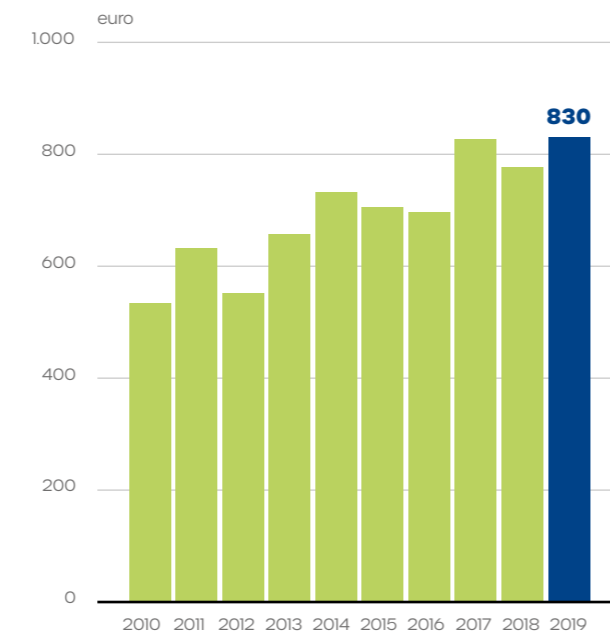
Bron: Eurostat, Wageningen University & Research, ZuivelNL

NETTO-OMZET NEDERLANDSE ZUIVELINDUSTRIE ²

NETTO-OMZET

NETTO-OMZET PER INWONER IN NEDERLAND

²Inclusief productie roomijs en ander consumptie-ijs

Bron: CBS

INVOER

miljard euro

TOTAAL (alle producten)	424,6
Landbouwproducten	65,2
Waarvan zuivelproducten ³	3,6

**POSITIEF SALDO
HANDELSBALANS**

miljard euro

TOTAAL (alle producten)	58,4
Landbouwproducten	27,2
Waarvan zuivelproducten ³	3,9

HANDELSBALANS

UITVOER

miljard euro

TOTAAL (alle producten)	483,0
Landbouwproducten	92,5
Waarvan zuivelproducten ³	7,6

³ Kaas, boter en boterolie, gefermenteerde melkproducten, ingedikte melk, melk en room, wei en weiprodukten en producten met melkbestanddelen (HS-codes 0401 t/m 0406 en 17021)

Bron: CBS, Eurostat

Marktbeeld

Marktontwikkeling

De zuivelmarkt werd in 2020 in belangrijke mate beïnvloed door de gevolgen van de coronapandemie. Deze had een grote impact op de wereldeconomie en het consumentengedrag. Maatregelen door overheden wereldwijd om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan brachten veel economische onzekerheid met zich mee. Dit alles vertaalde zich vanaf februari over de gehele linie in stevige prijsdalingen.

Doordat meer mensen (gedwongen) aan huis waren gebonden, nam de afzet van zuivel via het retailkanaal sterk toe. Tegelijkertijd leidde de groei in thuiswerken en de (tijdelijke) sluiting van onder meer horeca en bedrijfskantines tot een plotse en grote daling van de vraag uit het foodservicekanaal.

Vanaf mei leek de markt de eerste schok van de coronacrisis te boven gekomen, waardoor in de loop van het verdere jaar enige ruimte voor prijsherstel bij onder meer boter, melkpoeders en kaas ontstond. Voor de meeste producten werden de prijsniveaus van voor de coronacrisis eind 2020 nog niet bereikt en op consumentenniveau kon de grote groei in de supermarktverkoop het verlies in andere marktsegmenten

uiteindelijk niet compenseren.

Daarmee werd 2020, hoewel het afzetvolume uiteindelijk per saldo nauwelijks werd verstoord, een jaar waarin de zuivelsector relatief veel marktwaarde zag verdampen.

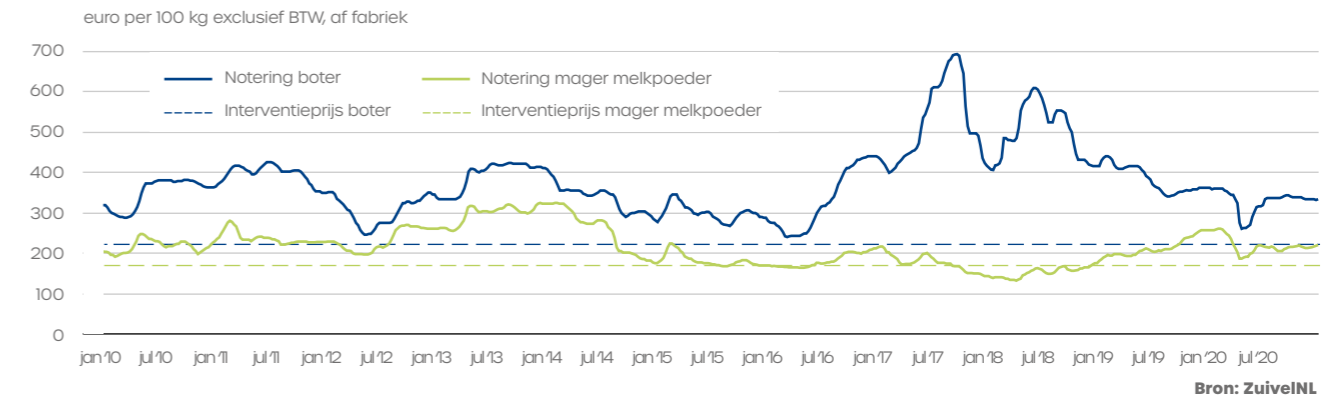
Het jaar begon nog positief, met stabiele boterprijzen op redelijk niveau, ruimte voor verdere prijsstijging bij magere melkpoeder en relatief goede kaasprijzen. Vanaf februari veranderde de situatie drastisch. Door corona sloop onzekerheid in de markt en werden kopers terughoudend, wat leidde tot prijsverzwakking. Bijkomend probleem in de internationale handel was het ontstaan van een containertekort als gevolg van de logistieke disruptie in China vanwege corona. Bij eiwitrijke producten als magere melkpoeder ging de neerwaartse reactie aanvankelijk sneller dan bij boter en vol melkpoeder, ondanks dat de vraag vanuit Azië eerst nog relatief goed bleef. In dit segment speelde ook concurrentie vanuit de VS een rol. In de tweede helft van maart en begin april versnelden ook de prijsdalingen bij respectievelijk vol melkpoeder en boter. Op het dieptepunt in april lagen de noteringen van boter (-29%), vol melkpoeder (-17%), magere melkpoeder (-29%) en weipoeder (-15%) ver onder hun gemiddelde niveau

in januari 2020. In de loop van april verdween echter de paniek en keerde de rust terug in de markt. De rest van het jaar stond in het teken van prijsherstel.

Flankerend overheidsbeleid heeft hieraan ook zeker bijgedragen. In mei activeerde de Europese Commissie de regeling voor private opslag voor boter, magere melkpoeder en kaas, wat bijdroeg aan meer stabiliteit op de markt en prijsherstel. In de VS werd op een breed nationaal voedselhulpprogramma ingezet, waarin ook veel zuivel ging. Dit leidde uiteindelijk tot stijgingen van de binnenlandse zuivelprijzen. Deze ontwikkeling remde de Amerikaanse export, wat de prijsvorming internationaal weer ten goede kwam.

Het gemiddelde prijsniveau van eiwit gerelateerde producten als magere melkpoeder (+3%) en weipoeder (+2%) lag in 2020 uiteindelijk toch nog iets hoger dan in 2019, met de kanttekening dat dit referentiejaar voor deze producten een relatief zwak jaar was. De gemiddelde noteringen van boter (-15%) en vol melkpoeder (-6%) bleven wél duidelijk achter. De kaasprijzen bleven in 2020 gemiddeld goed overeind (+1%), met de aantekening dat een product als foliekaas duidelijk last heeft gehad van het wegvallen van het out-of-home kanaal.

NEDERLANDSE NOTERING BOTER EN MAGER MELKPOEDER

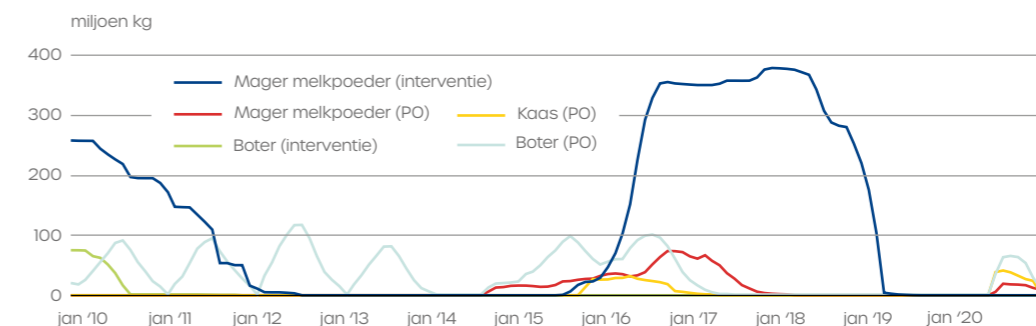
ONTWIKKELING MELKAANVOER IN BELANGRIJKSTE EXPORTERENDE LANDEN

Argentinië, Australië, Brazilië, Canada, Chili, EU-28, Nieuw-Zeeland, Turkije, Uruguay en de VS

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Melkaanvoer (x miljard kg.)	301	310	316	318	331	337	336	342	346	347	354
Procentuele ontwikkeling t.o.v. jaar daarvoor	2,2%	3,1%	2,2%	0,4%	4,2%	1,8%	-0,3%	1,8%	1,4%	0,1%	2,0%

Bron: Eurostat, RVO.nl, nationale statistieken

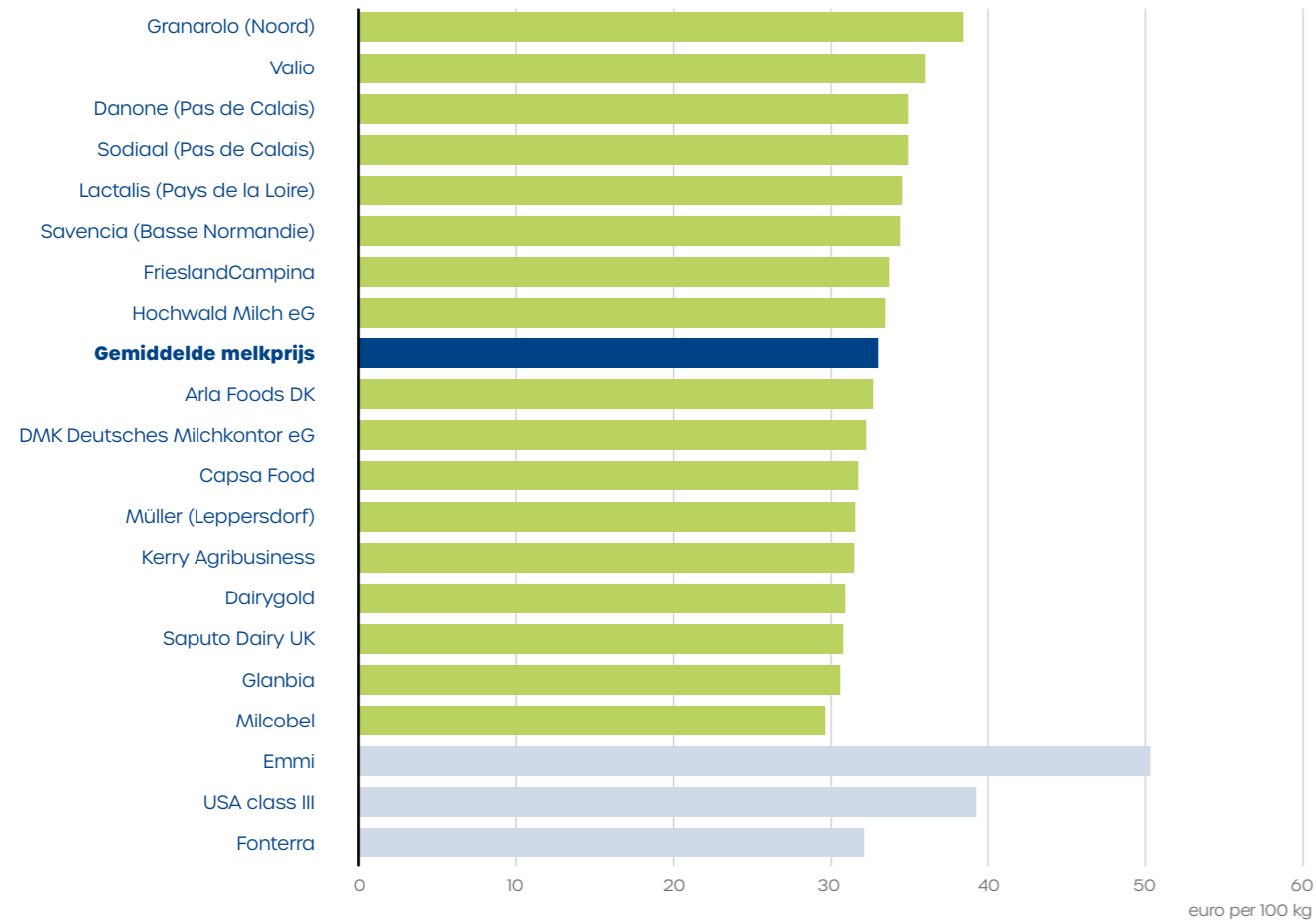
VOORRADEN IN DE EU-28¹

¹ PO: Particuliere Opslag

INTERNATIONALE MELKPRIJSVERGELIJKING

12-maands gemiddelde over januari-december 2020 (exclusief nabetalings) ²

²Prijzen voor standaard melk met 4,2% vet en 3,4% eiwit bij een jaarleverantie van 1.000.000 kg melk (exclusief BTW, exclusief nabetalings en exclusief toeslagen voor bijzondere melkstromen)

Bron: LTO Internationale Melkprijsvergelijking, ZuivelNL

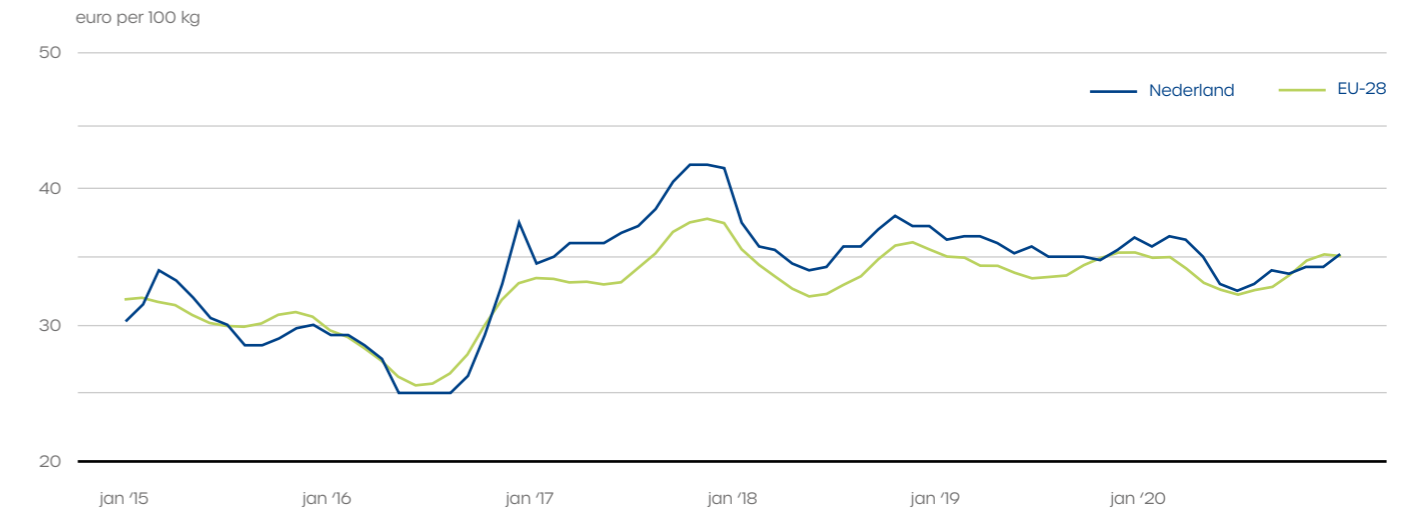
Uitbetaalde melkrijzen

De ontwikkeling van de in Nederland uitbetaalde melkrijzen weerspiegelde vanaf april de prijsdalingen in de zuivelmarkt als gevolg van de corona-crisis. De melkrijz bereikte haar dieptepunt in juni, waarna vrij snel

enig herstel optrad. In het verdere verloop van 2020 werden echter niet meer de niveaus uit de periode van net voor corona bereikt. Gemiddeld genomen bleef het melkrijzniveau uiteindelijk ruim 3% achter bij het voorafgaande jaar. Deze tegenvallende

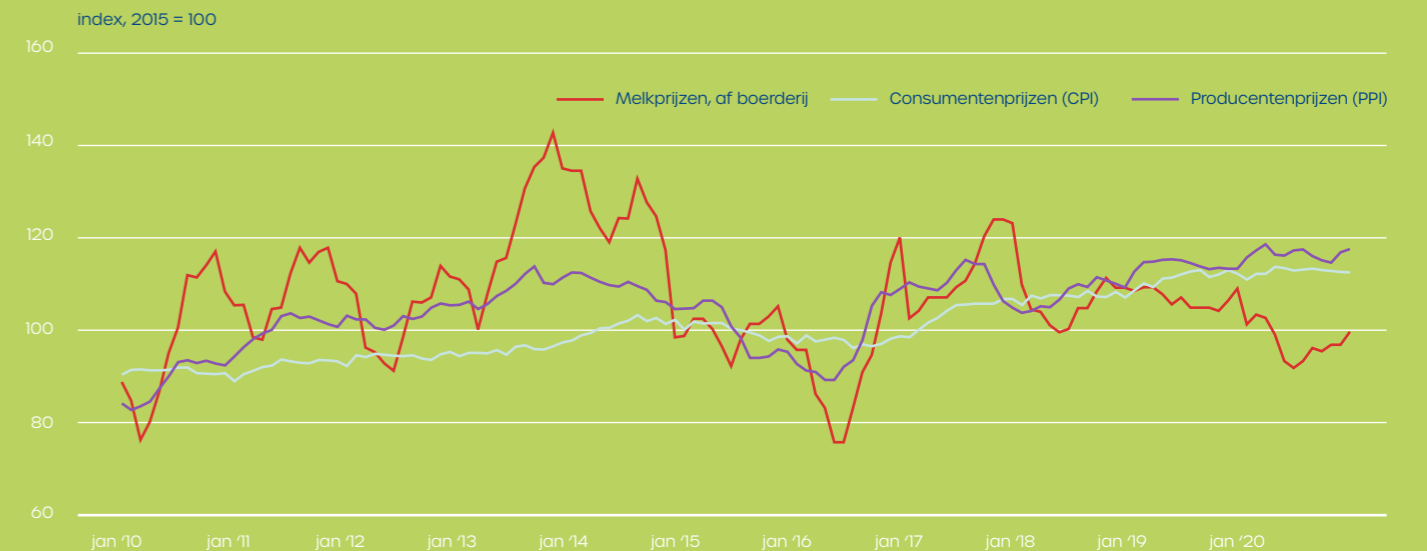
melkopbrengst, in combinatie met de sterk toegenomen kosten van bijvoorbeeld krachtvoer, waren van negatieve invloed op het rendement van melkveebedrijven. Dit maakte 2020 tot een opnieuw lastig jaar voor de melkveehouderij.

MAANDELIJKSE UITBETAALDE MELKPRIJS IN NEDERLAND EN DE EU-28

Bron: AHDB, Milk Market Observatory

PRIJSONTWIKKELING ZUIVEL PER SCHAKEL IN DE KETEN IN NEDERLAND

Bron: CBS, Wageningen University & Research

Melkveehouderij

Melkproductie

De lichte daling in de Nederlandse melkproductie, die was opgetreden in 2018 en 2019, heeft zich in 2020 niet doorgezet. De melkproductie nam met 1,2% toe, tot een volume van bijna 14,2 miljard kg. Ruim 30% van deze toename komt door het schrikkeljaareffect en de rest weerspiegelt vooral de ontwikkeling in de omvang van de melkveestapel, die na enkele jaren van krimp, vanwege de aanpassingen aan het fosfaatbeleid, weer een bescheiden groei vertoonde (+1 %).

Volgens het CBS telde Nederland begin april 2020 1,59 miljoen melk- en kalfkoeien, 15 duizend meer dan in 2019. Deze groei in de melkveestapel verklaarde voor het grootste deel (bijna 80%) de groei van de melkproductie. De rest werd gerealiseerd via een verdere verhoging in de

gemiddelde melkgift per koe.

Deze kwam in 2020 uit op ruim 8.900 kg, een fractie hoger dan in het voorafgaande jaar (+0,3%).

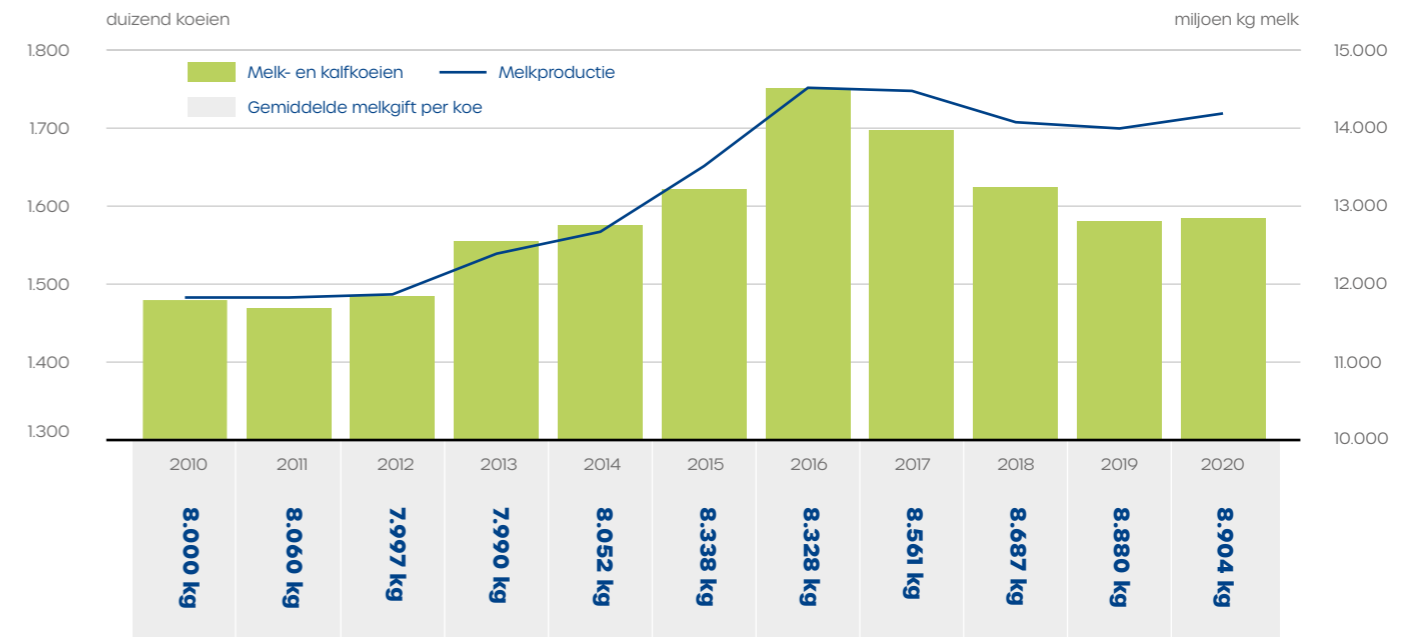
Schaalgrootte

De structuurontwikkeling binnen de melkveehouderij kenmerkt zich al decennia door een afnemend aantal melkveebedrijven. In de periode vanaf 2010 stopte jaarlijks gemiddeld meer dan 2% van de bedrijven. Door de fosfaatwetgeving lag het percentage beëindigde bedrijven de laatste jaren wat hoger dan in de jaren van het quotumtijdperk. De ongunstige margeontwikkeling vormde in 2020 een bijkomende factor bij de afweging tot bedrijfsbeëindiging. Volgens het CBS nam in 2020 het aantal melkveehouders opnieuw bovengemiddeld af, tot 15.730 (-3,3%). Het kleiner aantal melkveebedrijven wordt gemiddeld genomen wel steeds groter. Deze

ontwikkeling lijkt in 2020 te zijn versneld. Terwijl het aantal kleinere melkveebedrijven, met een veestapel tot 100 dieren, met 8% kromp, groeide juist het aantal bedrijven met meer dan 100 melkkoeien (+4%). Het aandeel van de grotere melkveebedrijven in het totaal kwam daarmee uit op ruim 41%. Dit wijst erop dat in de huidige situatie, waarbij de groeirimte voor de sector als geheel door de meer stringente regelgeving voor onder andere fosfaat- en nitraatmissie zeer beperkt is, de individuele groei-ontwikkeling vooral loopt via overname van kleinere bedrijven.

Een gemiddeld melkveebedrijf in 2020 produceerde met 101 melk- en kalfkoeien bijna 902 duizend kg melk. De gemiddelde bedrijfsgrootte in Nederland bereikte daarmee een nieuw record.

MELKVEESTAPEL EN MELKPRODUCTIE

Bron: CBS, RVO.nl, ZuivelNL

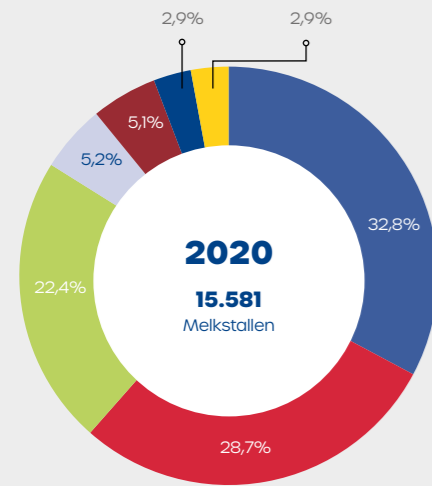
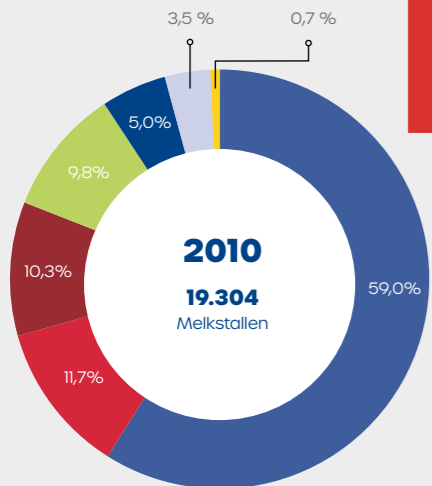
MELKVEEBEDRIJVEN, INDELING NAAR AANTAL MELK- EN KALFKOEIEN PER BEDRIJF

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Minder dan 100 melk- en kalfkoeien	15.545	14.914	13.980	13.266	12.943	12.248	10.886	11.404	10.639	10.060	9.260
Percentage van totaal	78%	77%	75%	71%	70%	67%	61%	63%	63%	62%	59%
100 melk- en kalfkoeien en meer	4.260	4.333	4.702	5.399	5.638	6.017	7.024	6.658	6.324	6.200	6.471
Percentage van totaal	22%	23%	25%	29%	30%	33%	39%	37%	37%	38%	41%
TOTAAL	19.805	19.247	18.682	18.665	18.581	18.265	17.910	18.062	16.963	16.260	15.731

Bron: CBS

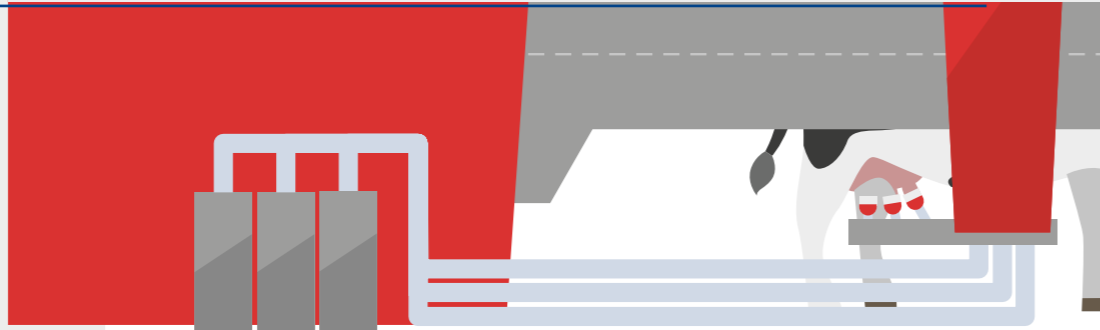

TYPE MELKSTALLEN

- Visgraat-melkstallen
- Automatische melksystemen
- Zij-aan-zij melkstallen
- Swingover melkstallen
- Tandem-melkstallen
- Grupstallen
- Draaimelkstallen

Bron: Stichting Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties

BIOLOGISCHE MELKVEEHOUDERIJ IN NEDERLAND

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal biologische melkveehouders ¹	351	356	391	461	466	484
% van totaal	1,9%	2,0%	2,2%	2,7%	2,9%	3,1%
Biologische melk- en kalfkoeien ¹	25.480	28.368	31.883	37.180	37.902	40.041
% van totaal	1,6%	1,6%	1,9%	2,3%	2,4%	2,5%

Aantal melkkoeien per bedrijf

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Biologisch melkveebedrijf	72,6	79,7	81,5	80,7	81,3	82,7
Gemiddeld melkveebedrijf	88,8	97,4	93,8	95,6	97,0	101,3

Biologische melkaanvoer (miljoen kg)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Biologische melkaanvoer	178	199	223	260	265	280
% van totaal	1,3%	1,4%	1,6%	1,9%	1,9%	2,0%

Melkproductie per bedrijf (kg)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Biologisch melkveebedrijf	526.500	580.100	593.600	587.100	592.100	602.300
Gemiddeld melkveebedrijf	740.300	811.300	802.900	830.600	861.800	901.700

Melkgift per koe (kg)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Biologisch melkveebedrijf	6.650	6.680	6.710	6.850	6.990	7.000
Gemiddeld melkveebedrijf	8.338	8.328	8.561	8.687	8.880	8.904

¹Gecertificeerd

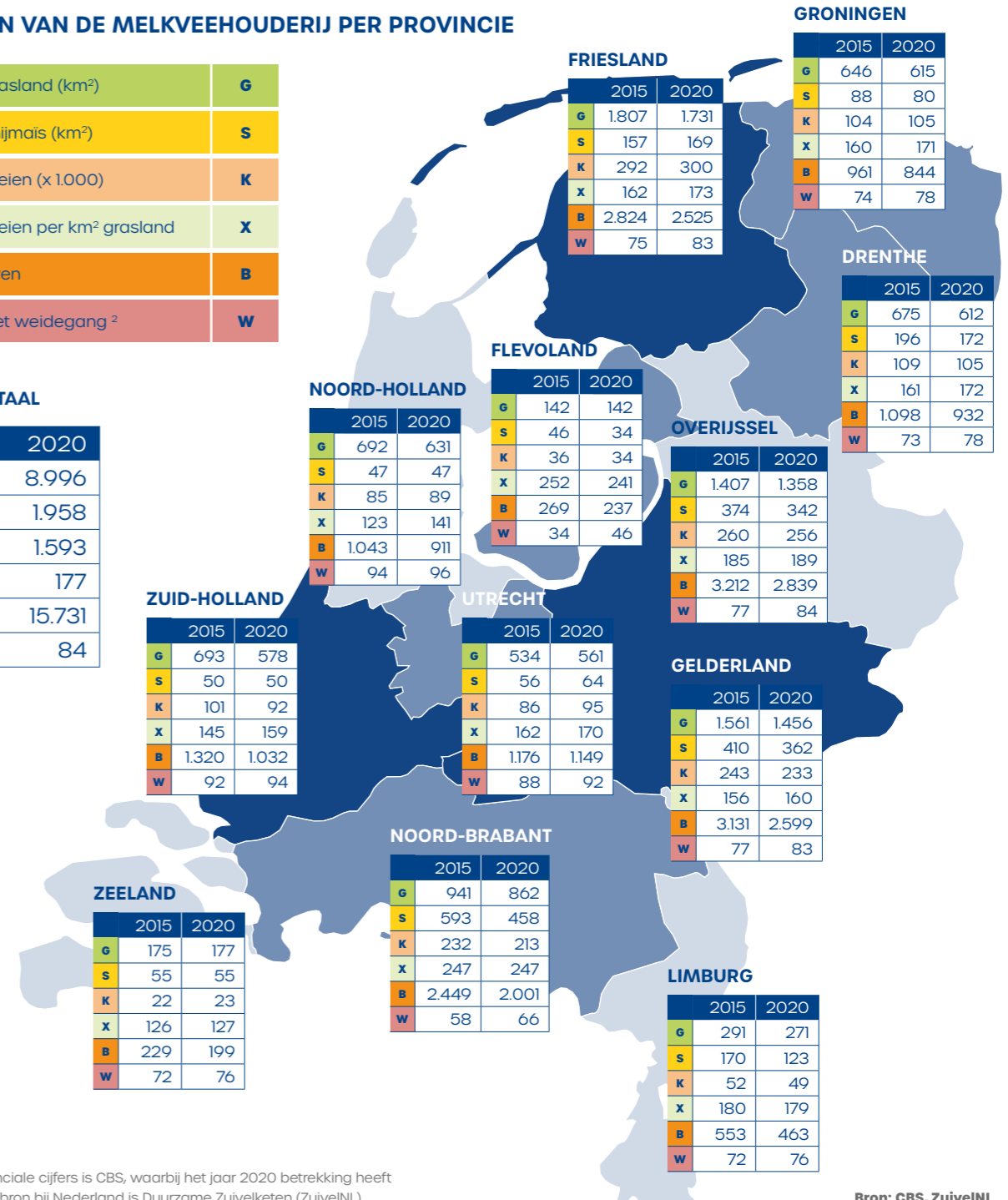
Bron: CBS, RVO.nl, Wageningen University & Research, ZuivelNL

KENGETALLEN VAN DE MELKVEEHOUDERIJ PER PROVINCIE

Oppervlakte grasland (km ²)	G
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	S
Melk- en kalfkoeien (x 1.000)	K
Melk- en kalfkoeien per km ² grasland	X
Melkveebedrijven	B
% bedrijven met weidegang ²	W

NEDERLAND TOTAAL

	2015	2020
G	9.563	8.996
S	2.242	1.958
K	1.622	1.593
X	170	177
B	18.265	15.731
W	78	84

²De bron bij de provinciale cijfers is CBS, waarbij het jaar 2020 betrekking heeft op het jaar 2019. De bron bij Nederland is Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL).

Bron: CBS, ZuivelNL

Industrie

Melkaanvoer

In 2020 wisten de belangrijkste zuivel exporterende landen per saldo nog een groei in de melkaanvoer te realiseren van 2,0% ten opzichte van 2019. Deze voorsprong werd al in de eerste maanden van het jaar bereikt en bleef procentueel gezien daarna min of meer constant. Aan het eind van het jaar vertegenwoordigde dit een additioneel volume van circa 6,9 miljard kg melk. Dit geeft aan dat de zuivelsector wereldwijd voldoende veerkrachtig is gebleken om de melkproductie ook onder de soms lastige omstandigheden tijdens de coronapandemie op peil te houden. Ook zijn geen grote verstoringen in de verwerking opgetreden. In de Nederlandse zuivelindustrie konden door proactief handelen op basis van verscherpte hygiëne protocollen problemen in het bemensen van fabrieken worden voorkomen.

De melkaanvoer in de EU-28 nam in 2020 met 1,5% toe. Italië, Ierland en Polen realiseerden in absolute zin de grootste toenames, gevolgd door Nederland, waar 172 miljoen kg extra aan fabrieken werd geleverd (+1,2%). De melkaanvoer in grote landen als Duitsland (+0,2%) en Frankrijk (+0,6%) bleef duidelijk achter bij het Europees gemiddelde. Naast de EU

droegen vooral de Verenigde Staten in 2020 bij aan de groei, namelijk met 2,2 miljard kg (+2,2%). Goede melkprijzen aan het begin van het jaar werden daar gevolgd door een, ondanks de corona pandemie, gunstige ontwikkeling van de melkprijs-voerkosten ratio. Dat leidde tot forse uitbreiding van de melkveestapel.

De Nieuw-Zeelandse melkaanvoer herstelde in 2020 slechts beperkt van het matige voorafgaande jaar (+0,4%). Goede grascondities in het laatste kwartaal maakten uiteindelijk het verschil. Voor Australië stond 2020 in het teken van herstel na eerdere krimp door droogte (+2,9%). Ook de Zuid-Amerikaanse productie veerde op. In Argentinië bereikte de productie haar hoogste niveau sinds 2015 (+7,5%).

Melkverwerking

De Nederlandse zuivelindustrie verwerkte in 2020 14,5 miljard kg melk, bijna 2% meer dan in 2019. Meer dan de helft daarvan werd aangewend voor de kaasproductie. Deze nam met ruim 4% toe, tot een volume van 963 duizend ton (inclusief kwark). Circa 60% hiervan betrof Goudse kaas. Verder zorgde corona voor een grotere vraag naar melk in de retail, waardoor er meer melk naar consumptiemelk en

-producten ging (+3%). Ook werd meer melkpoeder vervaardigd. Daarbij was bij mager melkpoeder sprake van een ronduit stevige groei, tot bijna 74 duizend ton (+10%), een herstel van de relatief lage productie in 2019. De productie van niet-mager melkpoeder nam beperkt verder toe, tot 179 duizend ton (+1%). De productie van boter en boterolie daalde met 3% tot een volume van 215 duizend ton. Het productievolume van gecondenseerde melk viel met ruim 13% terug tot 339 duizend ton.

Structuur

De Nederlandse zuivelindustrie bestond eind 2020 uit 25 ondernemingen met in totaal 52 productie-locaties. Vijf van deze ondernemingen zijn coöperaties. Zij verwerken de melk in 26 productielocaties.

De productiewaarde van de zuivelindustrie nam in 2020 met 1,6% af tot naar schatting €7,6 miljard. Deze opbrengstdaling was voornamelijk corona gerelateerd. Het waren vooral de prijzen van boter, boterolie en niet-mager melkpoeder die gemiddeld achterbleven ten opzichte van 2019. Per 100 kg verwerkte melk kwam de productiewaarde uit op €52,59, ruim 3% onder het niveau van het jaar daarvoor.

INDUSTRIËLE ZUIVELPRODUCTIE NEDERLAND

miljoen kg

	2019	2020 ¹	2020/2019
Melk afgeleverd aan fabrieken	13.802	13.974	1,2%
Voor verwerking beschikbare melk	14.230	14.500	1,9%
Consumptiemelk en -producten ²	1.026	1.062	3,5%
Kaas (inclusief kwark)	922	963	4,5%
Boter en boterolie	222	215	-3,0%
Niet-mager melkpoeder	177	179	1,0%
Mager melkpoeder	67	74	10,4%
Gecondenseerde melk ³	391	339	-13,3%

¹ Gebaseerd op de ontwikkeling van de maandcijfers

² Exclusief toevoegingen, inclusief room

³ Inclusief koffiemelk

Bron: RVO.nl, ZuivelNL

MELKAANVOER INTERNATIONAAL

Melkaanvoer belangrijkste exporterende landen in de wereld

	VOLUME 2020	ABSOLUTE ONTWIKKELING T.O.V. 2019	RELATIEVE ONTWIKKELING T.O.V. 2019
	<i>miljard kg</i>	<i>miljard kg</i>	%
EU-28	160,2	2,4	1,5%
Italië	12,7	0,5	4,5%
Ierland	8,5	0,3	3,8%
Polen	12,5	0,3	2,3%
Nederland	14,0	0,2	1,2%
Frankrijk	24,7	0,1	0,6%
België	4,3	0,1	3,4%
Duitsland	31,8	0,1	0,2%
Denemarken	5,7	0,1	0,9%
Verenigd Koninkrijk	15,5	0,0	0,1%
Overig EU-28	30,6	0,7	2,2%
Verenigde Staten	100,8	2,2	2,2%
Argentinië	11,4	0,8	7,5%
Brazilië	26,3	0,5	2,1%
Turkije	9,8	0,3	3,5%
Australië	9,1	0,3	2,9%
Chili	2,5	0,1	5,8%
Canada	9,6	0,1	1,4%
Uruguay	2,1	0,1	5,1%
Nieuw-Zeeland	21,9	0,1	0,4%

Bron: Eurostat, RVO.nl, nationale statistieken

GEOGRAFISCHE SPREIDING ZUIVELINDUSTRIE
Situatie per 31-12-2020

- FrieslandCampina (20)
- Ausnutria (2)
- A-ware (2)
- Bel Leerdammer (2)
- DOC Kaas (DMK) (2)
- Kaasmakerij Henri Willig (2)
- Danone/Nutricia (2)
- Rouveen Kaasspecialiteiten (2)
- Vreugdenhil Dairy Foods (2)
- Arla Foods **NIJKERK**
- CONO Kaasmakers **WESTBEEMSTER**
- De Graafstroom **BLESKENSGRAAF**
- Den Eelder **WELL**
- Wheyco (DMK) **HOOGEVEEN**
- Eijssen Dairy **BEEK**
- Farm Dairy **LELYSTAD**
- Fonterra **HEERENVEEN**
- Globemilk **BOXMEER**
- Hochwald Foods **BOLSWARD**
- Kaasmakerij Özgazi **ETTEN-LEUR**
- Nestlé **NUNSPEET**
- Trouw Nutrition **SLOTEN**
- Vecozuivel **ZEEWOLDE**
- VIV Buisman **ZELHEM**
- Zuivelhoeve **HENGLO OV**

⁴ Die meer dan 10 miljoen kg (rauwe) melk, room en/of wei verwerken

Bron: RVO.nl, ZuivelNL

KENGETALLEN NEDERLAND

	2018	2019	2020
Ondernemingen ⁴	25	25	25
Totaal fabrieken:	53	53	52
Coöperatief	27	27	26
Niet coöperatief	26	26	26
Verwerkte melk (miljoen kg)	13.749	14.230	14.500
Productiewaarde (miljoen euro)	7.500	7.750	7.625

TOP-20 GROOTSTE ZUIVELCONCERNS

Omzet in 2019 + fusies en acquisities tussen 1 januari en 30 juni 2020

	CONCERN	LAND	OMZET	
			miljard US dollar	miljard euro
1	Nestlé	Zwitserland	22,1	19,7
2	Lactalis	Frankrijk	21,0	18,8
3	Dairy Farmers of America	Verenigde Staten	20,1	18,0
4	Danone	Frankrijk	18,2	16,3
5	Yili	China	13,4	11,6
6	Fonterra	Nieuw-Zeeland	13,2	11,8
7	FrieslandCampina	Nederland	12,6	11,3
8	Mengniu	China	11,9	10,3
9	Arla Foods	Denemarken/Zweden	11,8	10,5
10	Saputo	Canada	11,3	10,1
11	DMK	Duitsland	6,5	5,8
12	Unilever	Nederland/Verenigd Koninkrijk	6,4 ⁵	5,7 ⁵
13	Meiji	Japan	5,9	5,3
14	Sodiaal	Frankrijk	5,7	5,1
15	Savencia	Frankrijk	5,6	5,0
16	Gujarat Co-operative Milk Marketing Federation	India	5,5	4,9
17	Agropur	Canada	5,5	4,9
18	Kraft Heinz	Verenigde Staten	5,4	4,8
19	Schreiber Foods	Verenigde Staten	5,1 ⁵	4,6 ⁵
20	Müller	Duitsland	4,9 ⁵	4,4 ⁵

⁵ Schatting

Bron: Rabobank

Duurzaamheid

PRODUCT CARBON FOOTPRINT MELKVEEHOUDERIJ

gram CO₂-equivalenten per kg afgeleverde meetmelk naar bron

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Op het melkveebedrijf										
Pens en darmfermentatie (methaan)	571	572	581	581	572	573	552	509	506	525
Mest (methaan) ¹	152	150	154	157	153	157	149	141	139	144
Mest en bodem (lachgas) ²	147	149	152	151	151	137	127	118	115	118
Energiegebruik (CO ₂) ³	31	33	34	31	33	31	30	29	29	30
Totaal op het melkveebedrijf	900	904	920	919	910	898	858	797	789	817
Bij productie grondstoffen										
Krachtvoer (CO ₂)	298	310	331	339	330	351	346	340	322	312
Ruwvoer en bijproducten (CO ₂)	16	21	23	24	26	27	23	20	16	14
Kunstmest (CO ₂)	43	41	44	43	44	41	37	37	33	36
Energie (CO ₂) ⁴	37	20	21	22	20	19	19	19	19	17
Overig (CO ₂) ⁵	34	38	37	31	32	32	28	31	34	36
Totaal productie grondstoffen	429	431	456	459	452	470	453	446	423	415
Totaal melkveehouderij	1.329	1.335	1.376	1.378	1.362	1.368	1.312	1.243	1.211	1.232

¹ emissies uit dierlijke mest a.g.v. fermentatieprocessen in een anaerobe omgeving;

² emissies t.g.v. nitrificatie- en denitrificatieprocessen in de opslag van dierlijke mest en in de bodem, en de indirecte emissie na atmosferische depositie van N-verbindingen en door afspoeling en uitspoeling van N uit landbouwbodems;

³ directe emissie van fossiele brandstoffen (aanname dat 80% van totale emissie van fossiele brandstoffen bij verbranding op melkveebedrijf plaatsvindt), inclusief loonwerk en teeltwerkzaamheden;

⁴ emissie die plaatsvindt bij productie van elektriciteit (100%) en fossiele brandstoffen (aanname dat 20% van totale emissie van fossiele brandstoffen bij productie plaatsvindt)

⁵ emissie bij de productie van overige aangevoerde grondstoffen, bijvoorbeeld landbouwplastics en pesticiden.

Bron: Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen 2019

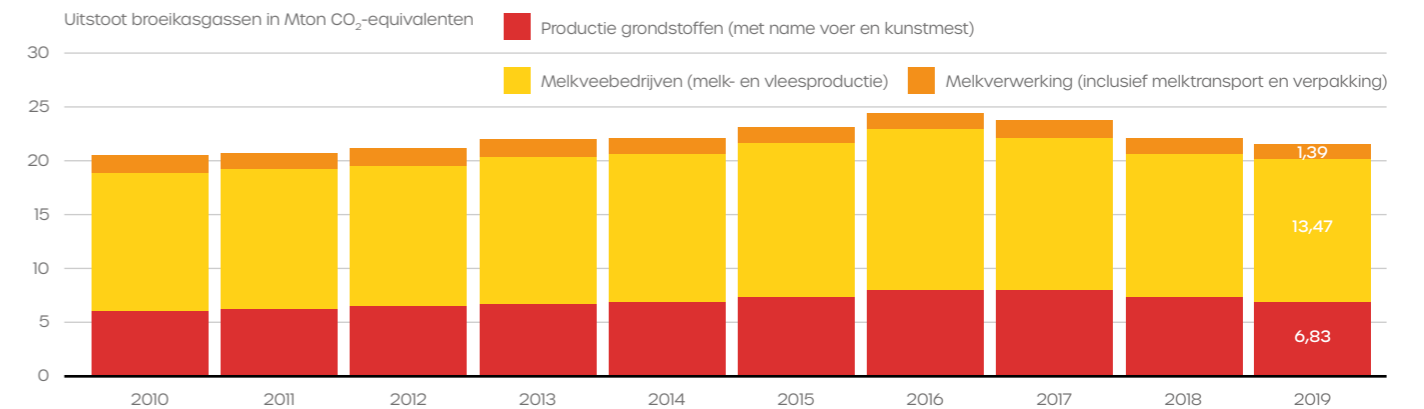
Duurzame Zuivelketen

ZuivelNL financiert en verzorgt het programmamanagement van de Duurzame Zuivelketen. De Duurzame Zuivelketen (DZK) is een samenwerkingsverband

van LTO Nederland, het Nederlands Agrarisch Jongeren Contact NAJK, de Nederlandse Melkveehouders Vakbond NMV en zuivelondernemingen verenigd in de Nederlandse Zuivel Organisatie NZO. Via de DZK streven

de betrokken melkveehouders-organisaties en zuivelondernemingen gezamenlijk naar een toekomstbestendige zuivelketen (zie voor meer informatie: www.duurzamezuivelketen.nl).

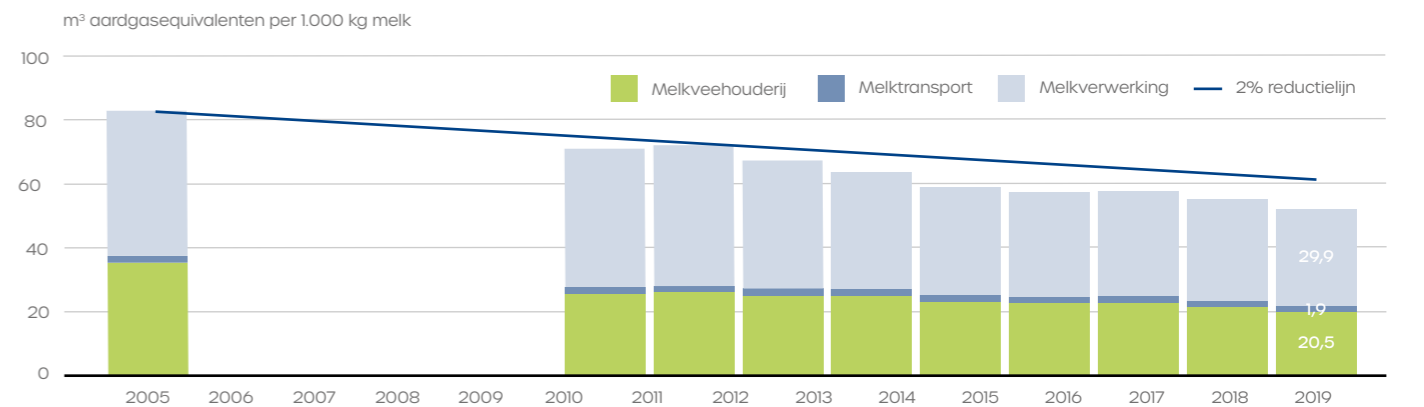
SECTOR CARBON FOOTPRINT UIT ZUIVELKETEN

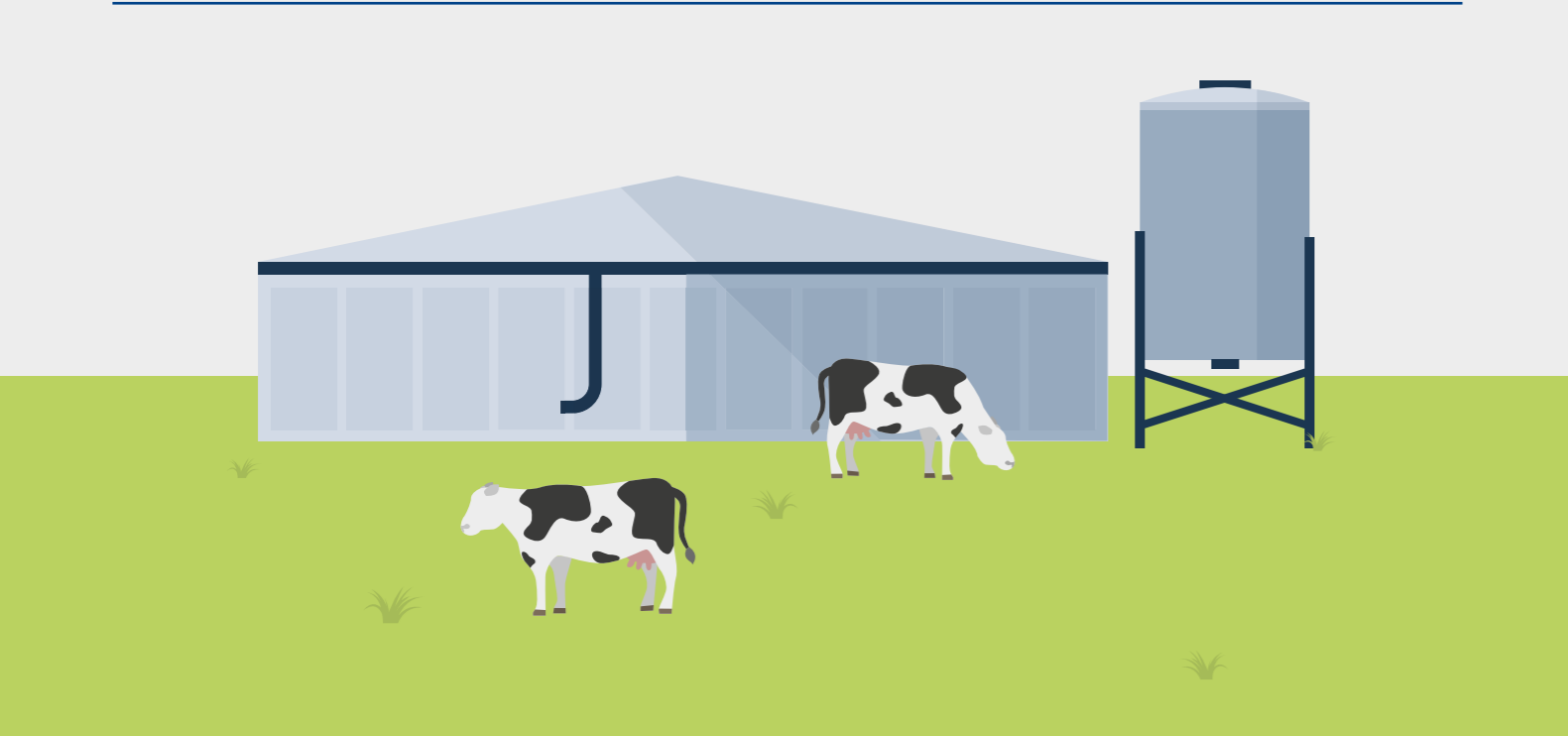
Bron: Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen 2019

VERLOOP ENERGIE-EFFICIËNTIE IN GEHELE ZUIVELKETEN IN RELATIE TOT DOELSTELLING

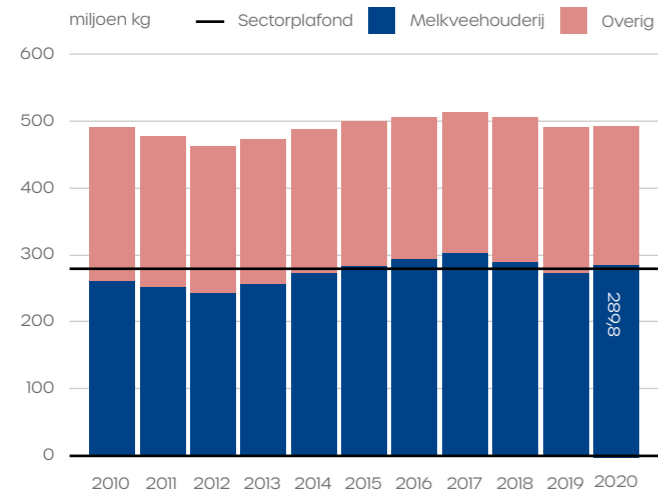
(jaarlijks 2% reductie ten opzichte van referentiejaar 2005)

Bron: Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen 2019

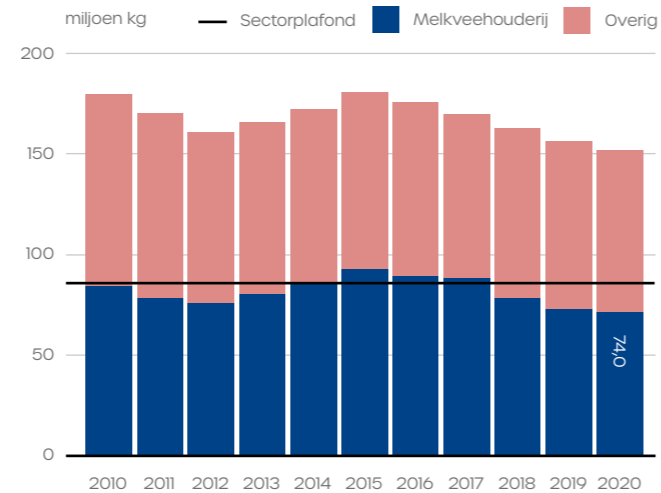

STIKSTOFPRODUCTIE IN DIERLIJKE MEST

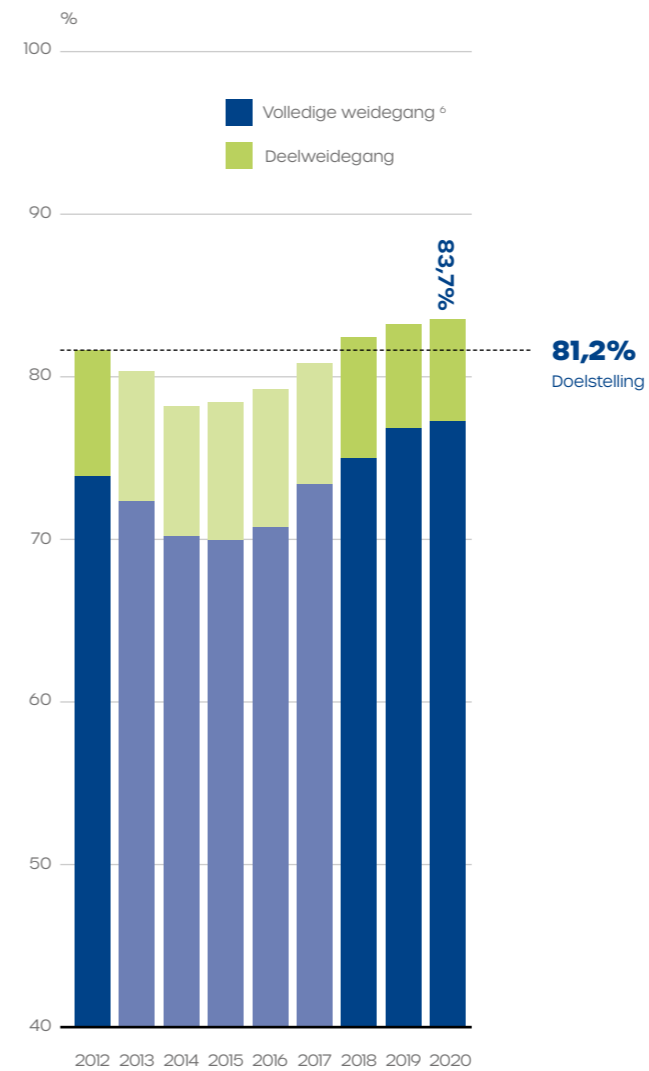
Sectorplafond melkveehouderij 281,8 miljoen kg

FOSFAATPRODUCTIE IN DIERLIJKE MEST

Sectorplafond melkveehouderij 84,9 miljoen kg **Bron: CBS**

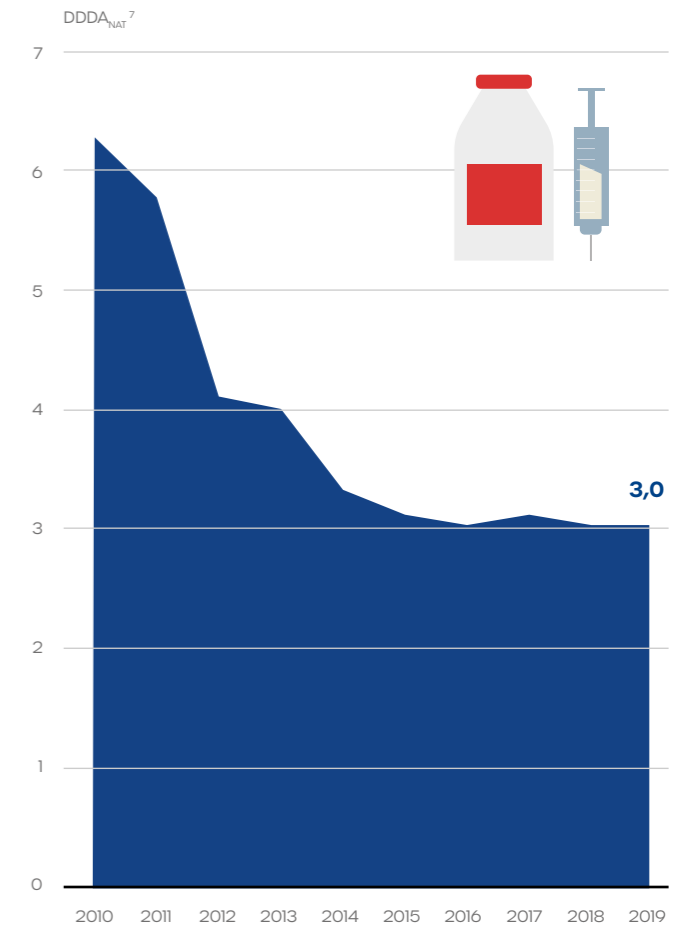
WEIDEGANG

⁶ Bij volledige weidegang lopen de melkgevende koeien op jaarbasis gedurende ten minste 120 dagen en ten minste 6 uur per dag buiten

Bron: Duurzame Zuivelketen, ZuivelNL

ONTWIKKELING GEMIDDELD ANTIBIOTICAGEBRUIK MELKVEEBEDRIJVEN VOLGENS SDA (AUTORITEIT DIERGENEESMIDDELEN)

⁷ Defined Daily Dose Animal, National: gebruik van antibiotica op nationaal niveau

Bron: Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen 2019

Handel

Uitvoer

De totale uitvoerwaarde nam in 2020 met zo'n 3,5% af en bleef steken op iets minder dan € 7,6 miljard. Deze afname is vooral toe te schrijven aan de gevolgen van de coronacrisis in de zuivelmarkt, die met name vanaf maart van invloed waren. Daarbij speelde waardedaling een rol, maar deels ook verschuivingen in het productportfolio. Een daling in de uitvoerwaarde van melk droeg in belangrijke mate bij aan de verlaging van de uitvoerwaarde. Ook bij boter en boterolie was sprake van een forse waardedaling (-12%), ondanks het feit dat meer product de grens overging (+3%). Bij mager melkpoeder was van volumegroei geen sprake (-8%). Uiteindelijk werd wel meer waarde gegenereerd (+6%), doordat het prijsniveau ondanks invloed van corona gemiddeld toch wat hoger lag dan in referentiejaar 2019, waarin de prijzen relatief laag waren.

Bij de belangrijkste productgroep kaas was in 2020 ondanks corona zowel in waarde als in volume wél sprake van groei (+1%). De grootste absolute volumetoename zat in de handel met Nederlands belangrijkste handelspartner Duitsland (+6%). Dit kon echter de stevige terugval in

de leveringen aan België, Frankrijk en vooral Griekenland niet compenseren. Uiteindelijk bleef de Nederlandse kaashandel binnen de EU hierdoor per saldo iets achter (-1%). De overall groei was daarmee volledig te danken aan de toegenomen export naar derde landen, die 13% hoger lag. Alle belangrijke bestemmingen buiten de EU namen meer kaas af, in het bijzonder Zuid-Korea, Japan, Chili en Marokko. Binnen het totale Nederlandse exportpakket (bijna 926 duizend ton) was vooral de sterke groei bij Mozzarella opvallend (+150%). Bij de meer traditionele en qua volume dominerende kaassoorten was sprake van stagnatie (Gouda, -0,7%) of beperkte groei (Edam, +2,7%).

De EU is met afstand de belangrijkste afzetregio voor Nederlandse zuivelproducten. In 2020 vertegenwoordigden de leveringen naar EU-lidstaten met een waarde van bijna € 5,4 miljard ruim 70% van de totale uitvoerwaarde. Alleen al de buurlanden België en Duitsland, samen met Frankrijk, zijn in waarde goed voor de helft van de totale Nederlandse zuivelafzet. Ook het Verenigd Koninkrijk is door de jaren heen een belangrijke en stabiele bestemming voor Nederlandse zuivel

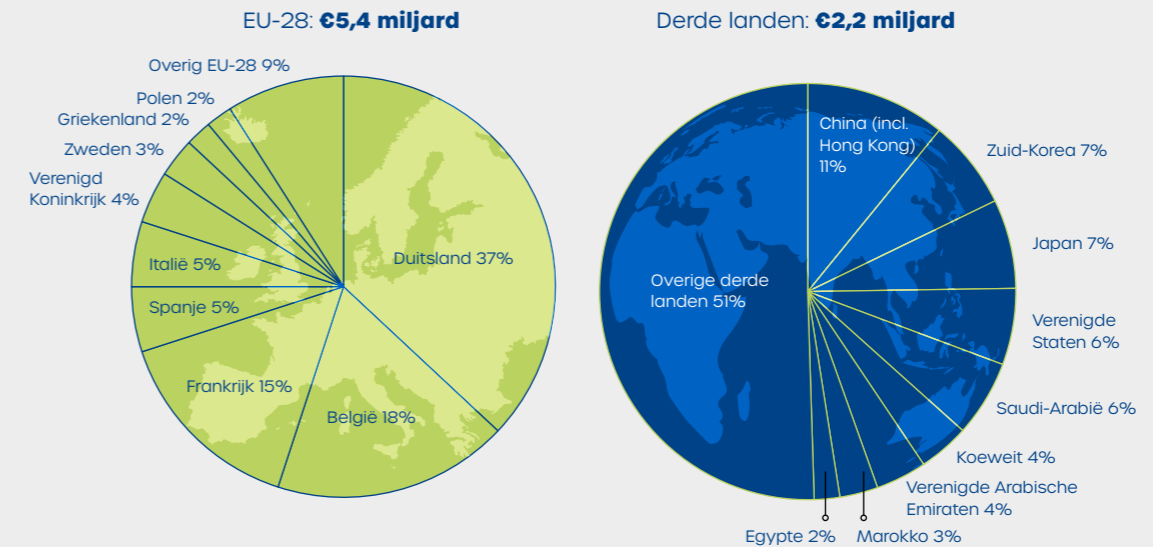
geweest. In de komende jaren zal blijken wat de impact van de Brexit zal zijn.

Nederland is van alle EU-lidstaten het meest actief op de wereldmarkt. Het Nederlandse aandeel in de wereldhandel, die in 2020 83,4 miljard kg melkequivalenten bedroeg, was bijna 5%. Hiermee behoort Nederland tot de top-5 van grootste zuivelexporteurs in de wereld, samen met Nieuw-Zeeland, Verenigde Staten, Wit-Rusland en Duitsland. China was buiten de EU in 2020 opnieuw de belangrijkste bestemming voor zuivel uit Nederland, goed voor 3% van de totale uitvoerwaarde. Met uitzondering van de Verenigde Staten, Marokko en Egypte lagen de top-10 bestemmingslanden allemaal in Azië en het Midden-Oosten.

Invoer

Naast exporteur is Nederland een belangrijke importeur van zuivel uit andere EU-lidstaten, in de eerste plaats vanuit Duitsland en België. In 2020 nam de waarde van die invoer ook af, tot ruim €3,6 miljard (-4%), vooral door minder import van kaas, boter, melk en room. Per saldo was in 2020 uiteindelijk sprake van een daling van het Nederlandse zuivelhandelsoverschot, tot €3,9 miljard (-3%).

NEDERLANDSE UITVOERWAARDE ¹ NAAR BESTEMMING

¹Kaas, boter en boterolie, gefermenteerde melkproducten, ingedikte melk, melk en room, wei en weiprodukten en producten met melkbestanddelen (HS-codes 0401 t/m 0406 en 17021)

Bron: Eurostat, ZuivelNL

TOP-5 BESTEMMINGEN NEDERLANDSE EXPORT IN HOEVEELHEDEN

miljoen kg

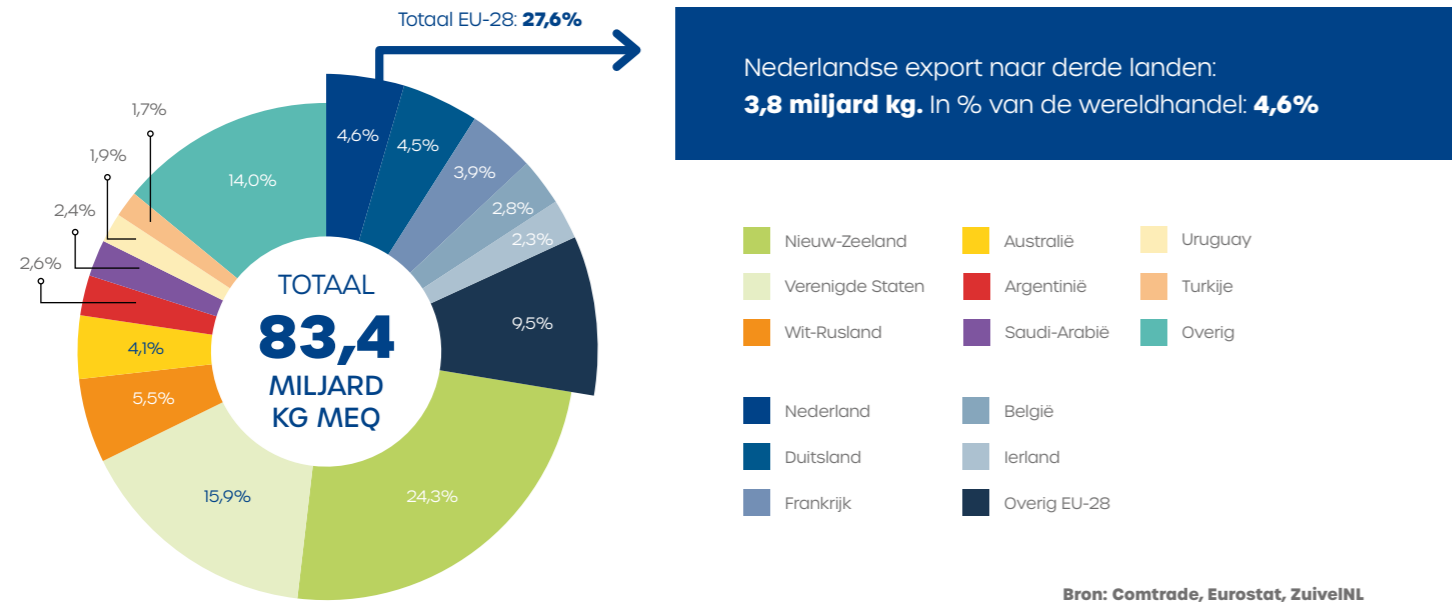
KAAS			BOTER EN BOTEROLIE			NIET-MAGER MELKPOEDER			MAGER MELKPOEDER		
BESTEMMING	HOEVEELHEID	%	BESTEMMING	HOEVEELHEID	%	BESTEMMING	HOEVEELHEID	%	BESTEMMING	HOEVEELHEID	%
EU-28	765,7	82,7%	EU-28	280,5	87,2%	EU-28	45,4	30,4%	EU-28	69,1	45,2%
waarvan naar:			waarvan naar:			waarvan naar:			waarvan naar:		
Duitsland	301,2	32,5%	Duitsland	108,5	33,8%	Duitsland	12,2	8,2%	België	18,9	12,3%
België	108,2	11,7%	Frankrijk	73,2	22,8%	België	7,6	5,1%	Duitsland	18,3	12,0%
Frankrijk	95,0	10,3%	België	42,0	13,1%	Frankrijk	6,0	4,0%	Italië	7,1	4,6%
Spanje	60,6	6,5%	Italië	13,2	4,1%	VK	5,3	3,6%	Spanje	6,6	4,3%
Italië	39,3	4,2%	VK	10,3	3,2%	Italië	4,0	2,7%	Frankrijk	6,2	4,0%
Japan	36,3	3,9%	VS	4,4	1,4%	Koeweit	15,7	10,5%	Saudi-Arabië	8,7	5,7%
VS	15,5	1,7%	China ²	3,4	1,1%	Nigeria	11,3	7,5%	China ²	8,0	5,3%
Zuid-Korea	11,0	1,2%	Singapore	3,1	1,0%	China ²	9,4	6,3%	Jemen	7,2	4,7%
Marokko	9,9	1,1%	Filippijnen	2,6	0,8%	Saudi-Arabië	4,4	3,0%	Singapore	6,5	4,3%
Overige	87,3	9,4%	Overige	27,6	8,6%	Overige	63,3	42,3%	Overige	53,4	34,9%
Totaal	925,7	100,0%	Totaal	321,5	100,0%	Totaal	149,5	100,0%	Totaal	153,0	100,0%

² Inclusief Hong Kong

Bron: Eurostat

POSITIE NEDERLANDSE ZUIVELEXPORT OP DE WERELDMARKT

Exportaandelen belangrijkste zuivelexporteurs (in % van het wereldhandelstotaal, uitgedrukt in melkequivalenten)

NEDERLANDSE ZUIVELEXPORT NAAR HET VERENIGD KONINKRIJK

miljoen kg

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Boter en -olie	4,4	9,4	13,7	16,6	14,2	10,3
Gecondenseerde en geëvaporeerde melk	14,5	13,6	13,5	13,6	10,4	12,6
Gefermenteerde melkproducten	0,5	0,8	1,3	1,1	1,6	1,9
Kaas	34,5	35,7	33,5	35,2	32,2	31,7
Mager melkpoeder	1,7	1,0	0,9	1,2	2,0	1,3
Melk en room	5,4	6,5	3,1	3,3	3,2	3,6
Niet-mager melkpoeder	1,6	2,5	4,6	5,6	3,9	5,3
Overige producten ³	3,6	4,0	6,0	7,2	6,2	8,0

Totale waarde (miljoen euro)	€ 182,7	€ 206,7	€ 254,2	€ 275,3	€ 238,8	€ 227,6
-------------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

³Wei en weiprodukten en producten met melkbestanddelen (HS-codes 0404 en 17021)

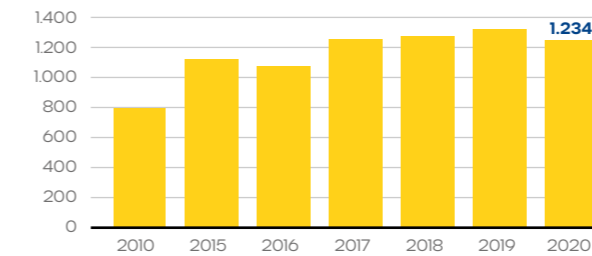
Bron: Eurostat

ONTWIKKELING NEDERLANDSE INVOER

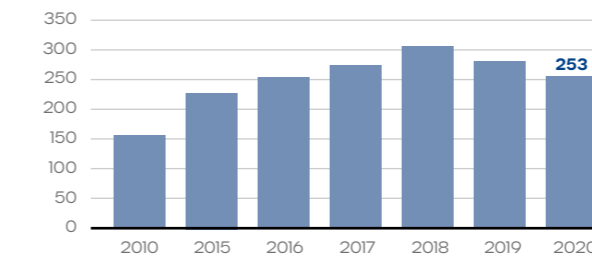
(inclusief intrahandel)

miljoen euro

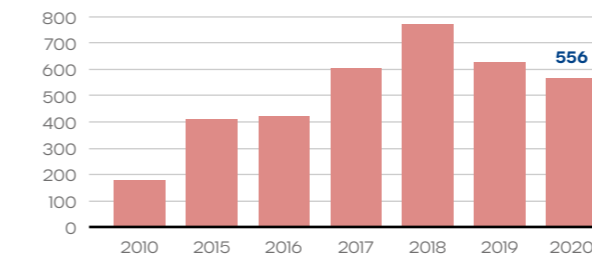
KAAS

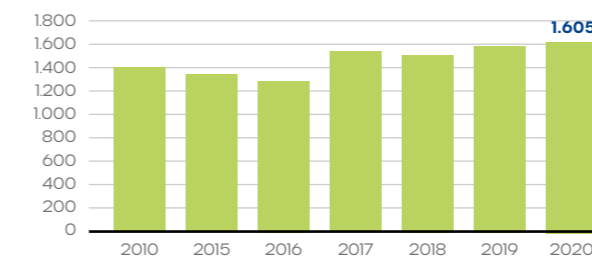
MELK EN ROOM ⁴

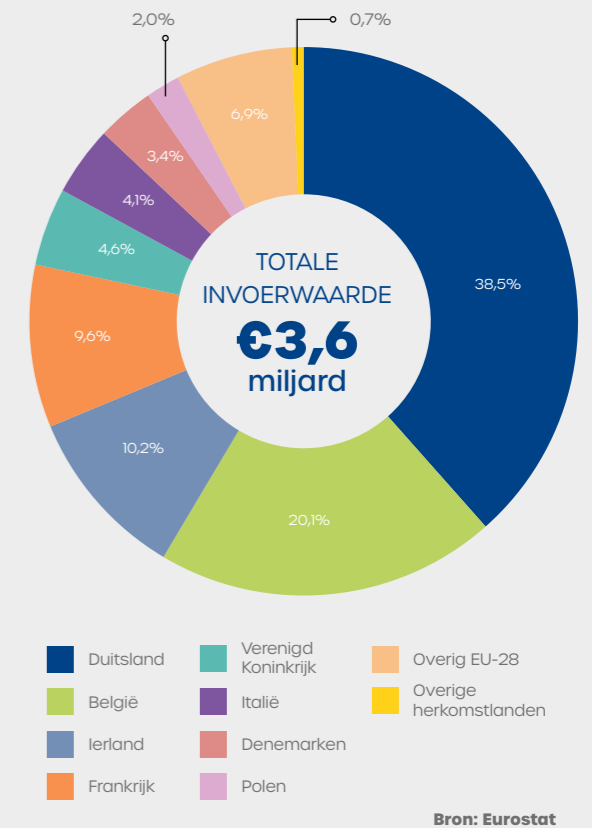
BOTER EN BOTEROLIE

OVERIG ⁵

HERKOMSTLANDEN NEDERLANDSE INVOER

⁴In consumenten verpakking

⁵Melkpoeder, gecondenseerde melk, yoghurt en overige gefermenteerde producten, wei en weiprodukten, melk en room (in bulk).

Bron: Eurostat

Consumptie

Nederland heeft een lange traditie van zuivelconsumptie. Melk, kaas, yoghurt en zuiveldesserts vormen voor veel Nederlanders onderdeel van het dagelijkse voedingspatroon. Dat melk- en zuivelproducten ook kunnen bijdragen aan een betere gezondheid van mensen blijkt uit het gegeven dat zuivel een plek heeft in de Schijf van Vijf van het Voedingscentrum. Dit is een nationaal erkend voorlichtingsmodel over een goede, veilige en meer duurzame voedselkeuze.

Het aandeel van zuivel¹ in de consumptieve bestedingen van Nederlandse huishoudens aan voeding en niet-alcoholische dranken is met ruim 14% jarenlang min of meer stabiel geweest maar lijkt de laatste jaren richting de 15% te stijgen. In 2019 was daarmee € 5,9 miljard gemoeid, ofwel 1,7% van het totaal aan consumptieve bestedingen.

Kaas maakt een belangrijk onderdeel uit van de Nederlandse zuivelconsumptie. De kaasconsumptie per hoofd van de bevolking beweegt zich al jaren boven het Europese

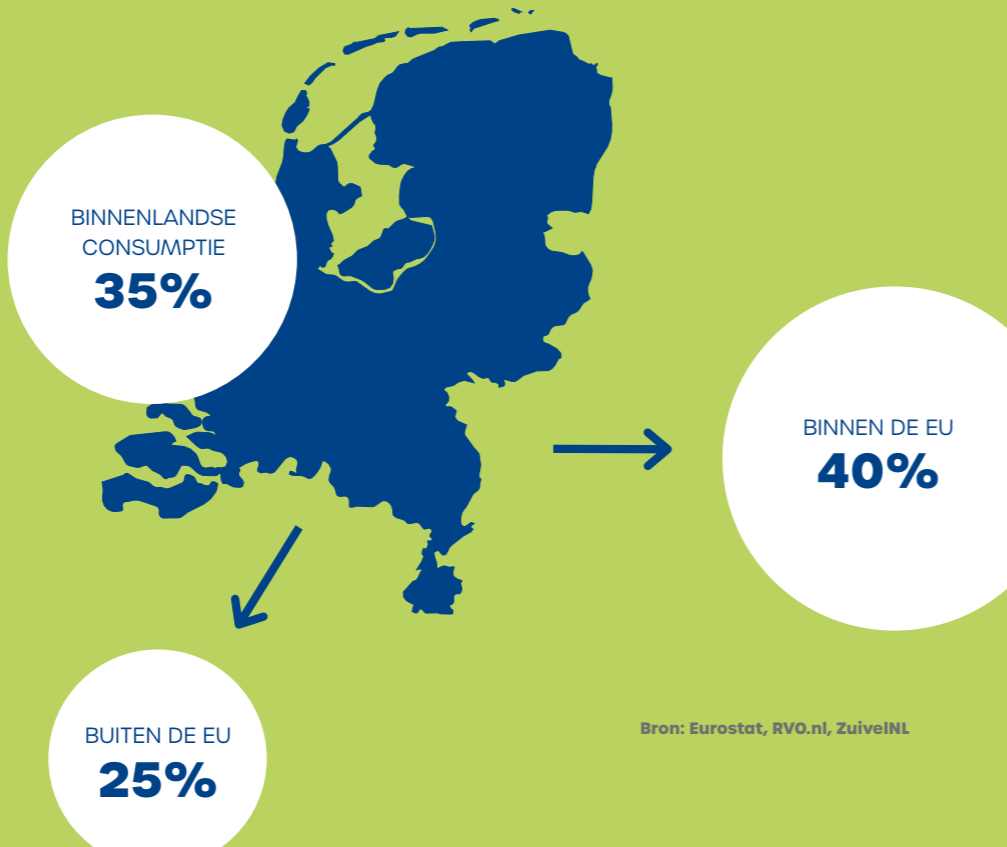
gemiddelde. In 2020 bedroeg de per capita kaasconsumptie, inclusief kwark en geitenkaas, circa 26 kg. Van de in Nederland beschikbare zuivel (uitgedrukt in melkequivalenten),

die bestaat uit de nationale melkproductie en de import, wordt circa 35% geconsumeerd op de binnenlandse markt. De overige 65% gaat naar het buitenland.

WAAR GAAT DE ZUIVEL VANUIT NEDERLAND NAARTOE?

Op basis van productie, invoer en uitvoer

in % melkequivalent

Bron: Eurostat, RVO.nl, ZuivelNL

¹Inclusief eieren, oliën en vetten

CONSUMPTIEVE BESTEDINGEN NEDERLANDSE HUISHOUDENS

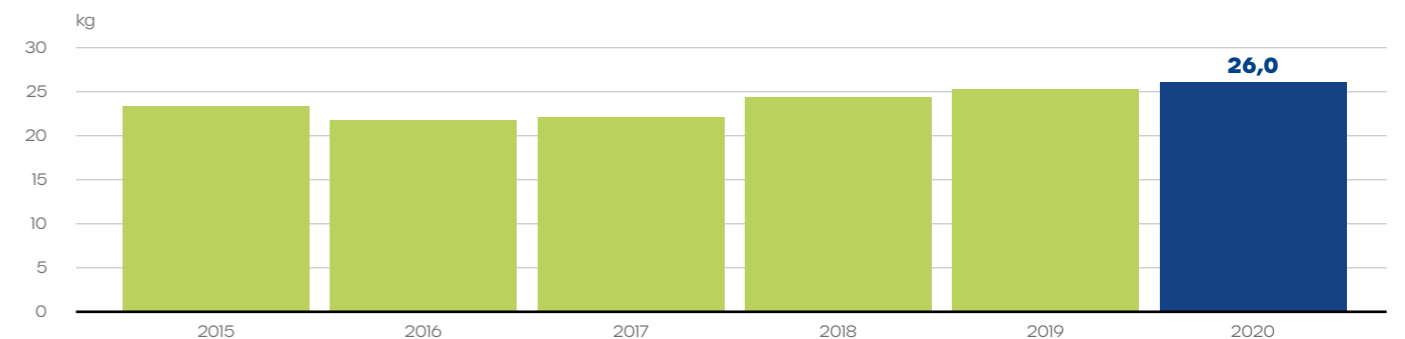
miljard euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aardappelen, groenten en fruit	5,8	5,9	6,0	6,3	6,4	6,8	7,1	7,5	7,7	8,1
Brood en graanproducten	6,4	6,5	6,9	7,0	7,0	7,1	7,1	7,3	7,5	7,8
Vlees en vleesproducten	6,1	6,3	6,5	6,6	6,5	6,7	6,9	7,1	7,3	7,5
Zuivel, eieren, oliën en vetten	4,4	4,5	4,6	4,7	4,8	4,9	5,0	5,3	5,6	5,9
Suiker, zoetwaren en ijs	2,3	2,4	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8
Mineraalwater, frisdranken e.d.	1,7	1,9	2,0	2,0	2,0	1,9	2,0	1,9	1,9	1,9
Vis	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
Koffie, thee en cacao	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
Overige voedingsmiddelen	2,1	2,2	2,3	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0
Totaal voeding en niet-alcoholische dranken	30,7	31,8	33,0	33,6	33,8	34,9	35,6	37,0	38,0	39,7
Totale consumptieve bestedingen	290,5	296,8	297,2	300,4	304,2	310,8	316,0	327,3	341,6	354,7
Aandeel zuivelproducten in:										
Totaal voeding en niet-alcoholische dranken	14,3%	14,3%	14,0%	13,9%	14,3%	14,1%	14,0%	14,3%	14,8%	14,8%
Totale consumptieve bestedingen	1,5%	1,5%	1,6%	1,5%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	1,7%

Bron: CBS

PER CAPITA CONSUMPTIE KAAS IN NEDERLAND²

Op basis van productie, invoer en uitvoer

²Inclusief consumptie van kwark (circa 4 á 5 kg per persoon) en geitenkaas

Bron: ZuivelNL

Zuivel in Cijfers 2020 is een publicatie van ZuivelNL. Deze biedt een cijfermatig overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse zuivelsector.

ZuivelNL is de ketenorganisatie van de Nederlandse zuivelsector. Haar missie is overleg en afspraken tussen boeren belangenorganisaties en de zuivelondernemingen op die gebieden waar ketenschakels tezamen een toegevoegde waarde kunnen creëren. Het gaat hierbij over thema's als voedselveiligheid, diergezondheid, duurzaamheid, onderzoek & innovatie, export, marktinformatie, educatie van jongeren en vertegenwoordiging in de internationale zuivelfederatie IDF.

ZuivelNL heeft als leden de organisaties LTO, NMV en NZO. ZuivelNL financiert de activiteiten uit een contributie die is gebaseerd op een inhouding per geproduceerde kilo melk van melkveehouders en verwerkte kilo's melk van zuivelondernemingen.

Meer informatie over ZuivelNL is te vinden op www.zuivelnl.org

ZUIVELNL

BENOORDENHOUTSEWEG 46
2596 BC DEN HAAG

INFO@ZUIVELNL.ORG
WWW.ZUIVELNL.ORG

KVK 59667222

2020